

Особливості рамкового тексту роману Стендаля «Червоне та чорне»

Алла Рубан

кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології,
Донбаський державний педагогічний університет (вул. Генерала Батюка, 19, Слов'янськ,
84116; вул. Наукова, 13, Дніпро (тимчасова адреса на час воєнного стану), Україна);
e-mail: ruban_allochka@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-8997-9619>

Борис Маторін

старший викладач кафедри германської та слов'янської філології, Донбаський державний
педагогічний університет (вул. Генерала Батюка, 19, Слов'янськ, 84116; вул. Наукова, 13,
Дніпро (тимчасова адреса на час воєнного стану), Україна);
e-mail: matorinb@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-8938-8659>

Автори статті аналізують роман Стендаля «Червоне та чорне» з позицій інтертекстуальності. Основну увагу зосереджено на паратекстуальності твору, тобто на співвідношенні тексту із заголовками, епіграфами, передмовою та післямовою – його рамкою. У романі Стендаля наявні всі елементи рамки: заголовний комплекс, рамковий текст, поділ на частини, розділи. Текст структурно поділений на дві частини та розділи (2 та 75 відповідно). Елементом рамки є зміст наприкінці тексту (як в оригінальному, так і в різних перекладах). Автори статті зазначають, зміст використовується Стендалем із традиційною метою. Елементами рамкового тексту в романі є «передмова» – «До читача» (пояснення щодо часу виходу і написання твору) та «післямова» – розділ L, примітки автора, що стосуються художнього вимислу. Саме «післямова» пов'язана з жанровим підзаголовком роману та основним епіграфом, вони утворюють додаткову рамку тексту. Особливу увагу автори приділяють заголовкам – основному та до кожного розділу (назви мають 71 розділ із 75). Назви розділів у романі Стендаля «Червоне та чорне» різноманітні за змістовно-фактичною інформацією: вказують на героїв твору, передають хронотопну інформацію, називають тему, концентрують основну ідею твору, представляють сюжет твору або називають одну кульмінаційну подію, виражають авторську оцінку твору та його персонажів тощо. Аналізуючи назви, зазначено, що письменник використовує різні художні засоби для номінації розділів твору, що активізує читацьке сприйняття, створюючи певну перепону для розуміння, та викликає зацікавлення: назви-символи, заголовки-метафори, заголовки-епітети. У таких назвах значення переосмислюється, розширюється. Також використовується затекстова інформація, коли основою назви стає не тільки зміст твору, а його асоціативний зв'язок з іншими естетичними об'єктами. У загальних рисах автори аналізують епіграфи до обох частин роману, 71 розділу та зазначають особливості використання письменником «своїх» та «чужих» цитат у написах перед текстом, їхнє мовне оформлення та функції.

Ключові слова: паратекстуальність, Стендаль, роман, заголовочний комплекс, заголовок, епіграф, передмова, післямова

Вступ. У сучасному літературознавстві терміном «інтертекстуальність» позначається «загальна сукупність міжтекстових зв'язків, до складу яких входять не тільки несвідома, автоматична чи самодостатня ігрова цитатія, але й спрямовані, осмислені, оцінені відсилки до попередніх текстів і літературних фактів» (пер. наш – А. Р., Б. М.) [11, с. 261]. Тому зміст будь-якого тексту складається із взаємодії і боротьби різних значеннєвих утворюючих сил. Кожен новий текст володіє відносною завершеністю і водночас «являє собою частку потоку людського досвіду, що безупинно рухається» (пер. наш – А. Р., Б. М.) [5, с. 275]. Знову створюваний текст, у свою чергу, виявляється інтертекстом у вузькому розумінні цього терміна. Ступінь інтертекстуальності твору (особливо у випадку свідомого діалогу з «підтекстом») залежить від багатьох чинників,

серед яких – і його приналежність чи тяжіння до тієї чи іншої естетичної системи.

Термін «інтертекстуальність», як правило, використовують при аналізі літератури модернізму та постмодернізму, але й у реалістичних творах також наявні інтертекстуальні зв'язки. Вони можуть проявлятися через типологію текстових взаємодій, запропоновану Ж. Женеттом у праці «Палімсети: Література другого ступеня» (1982): інтертекстуальність, паратекстуальність, метатекстуальність, гіпертекстуальність і гіпертекст, архітекстуальність тощо.

Роман Стендаля «Червоне та чорне» не розглядався критиками саме з позицій інтертекстуальності, хоча «чужих» текстів у творі дуже багато. Насамперед нас цікавить паратекстуальність роману – «відношення тексту до свого заголовка, епіграфа, передмови, вставної новели, післямови та інших білятекстових

елементів, які коментують сам текст» [цит. за 3, с. 250], тобто його заголовний комплекс.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню паратекстуальності одним із першим приділив увагу Жерар Женетт у праці «Паратексти: пороги інтерпретації» (1987). Надалі паратекстуальність була розглянута значною частиною літературознавців: Т. Шмельовою, С. Зенкіним, О. Мізінкіною та ін. У сучасній науці накопичений значний досвід вивчення заголовків, переважно з позицій літературознавства і лінгвістики тексту (І. Р. Гальперін, О. В. Джанджакова, С. Д. Кржижановський, Л. П. Юлдашева та ін.); розглядаються типологічні класифікації, роль у тексті, інші особливості епіграфів у ліричних та епічних творах різних епох (І. В. Арнольд, Т. А. Єщенко, М. П. Крупа та ін.).

При аналізі роману Стендаля «Червоне та чорне» в різні часи приділяли увагу тільки символічності загальної назви твору та змістовій складовій підзаголовку. Інші елементи пара тексту не були предметом спеціального дослідження.

Мета нашої статті – завдяки дослідженню паратекстуальних елементів роману виявити особливості авторського стилю. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) встановити, які паратекстуальні елементи наявні в романі «Червоне та чорне»; 2) визначити їхні функції у творі; 3) розглянути як вони узгоджуються між собою, підпорядковуючись інтенції письменника.

Виклад основного матеріалу дослідження. Літературний твір – це текст, мовленнєвий вислів, зафіксований як послідовність мовних знаків. Будь-який текст має свою рамку, або рамковий текст, що по-різному оформлюється залежно від літературного роду, жанру, національної традиції тощо.

До повного переліку компонентів рамки відносяться 1) заголовний комплекс, 2) рамковий текст (авторські примітки, передмова, післямова, зазначення місця й дати написання твору), 3) поділ на частини, розділи тощо (при цьому кожен розділ або частина твору можуть мати свою рамку – так виникає зміст як ще один компонент рамочного тексту).

У романі Стендаля наявні всі елементи рамки. Він структурно поділений на дві частини, які позначені тільки порядково (частина перша, частина друга). Кожна частина в свою чергу складається з тридцяти та сорока п'яти розділів відповідно. Вважаємо, що такий поділ у деякій мірі підтверджує підзаголовок твору – «Хроніка XIX століття», підтверджуючи його доволі великою кількістю фрагментів.

Елементом рамки є зміст наприкінці тексту (як в оригінальному, так і в різних перекладах). Зміст використовується автором з інформаційно-пояснювальною метою: дати читачеві інформацію про що книга, про її

структуру, розкриті теми тощо. Це своєрідна анотація до роману.

Елементами рамкового тексту в романі Стендаля є «передмова» – «До читача» (пояснення щодо часу виходу і написання твору) та «післямова» – розділ L, примітки автора, що стосуються художнього вимислу («... щоб не зачепити ненароком приватного життя, автор і вигадав містечко Вер'єр, а коли йому потрібні були єпископ і суд присяжних, він переніс усе це в Безансон, де сам ніколи не бував» [10, с. 459]). Це зауваження доречне, бо в деякій мірі пояснює «неспівпадіння» змісту роману та жанрової характеристики (див. далі).

Заголовний комплекс роману «Червоне та чорне» складається з таких елементів: ім'я автора (псевдонім), загальна назва та назви розділів, жанровий підзаголовок, епіграфи.

Роман «Червоне та чорне» підписаний уже відомим читачу псевдонімом – Стендаль.

Назва (заголовок) – перший графічно виділений рядок тексту, що містить «ім'я» твору. «Називаючи» та ідентифікуючи, назва як відокремлює, відмежовує «свій» текст від інших, так і представляє його читачеві. Вкотре повторимо слова Р. Барта: «Заголовок повинен маркувати початок тексту, чим і подавати текст у вигляді товару» (пер. наш – А. Р., Б. М.) [1, с. 133].

Заголовок може повідомляти про головну тему, ідею чи моральний конфлікт твору, дійових осіб, сюжет, час і місце дії. У назві може міститися емоційна оцінка героїв або подій, що описуються. Навіть у зовні нейтральних заголовках присутність автора завжди відчутна. Саме тому назва стає для уважного читача першим кроком до інтерпретації твору. Але інформативність символічної назви роману Стендаля відносна. Над нею і досі б'ються вчені (існує понад сто її інтерпретацій). Традиційна інтерпретація: колір революцій, свободи, ідей рівності і братерства, колір крові людської, якою часто бувають оплачені ці ідеї, – червоний; а колір реакції і придушення, реставрації і гноблення – чорний. «Червоне» та «чорне» – два кольори цілої епохи, відбитої, як у дзеркалі, в одній країні – Франції XIX століття. «Даючи таку назву своєму твору, Стендаль прагнув, вочевидь, надати свободу своєму читачу, спрямовував його уяву на шляхи, близькі його власному розумінню життя, епохи і процесів, які в ній відбуваються. Символічна невизначеність назви зумовила її потужність, завдяки якій вона містить усі скарби, наявні в романі» (Д. Затонський).

Така інтерпретація посилюється жанровим підзаголовком – «Хроніка XIX століття». Він надає додаткові відомості про твір, розміщені безпосередньо після назви, перебирає функцію основного носія предметно-логічної інформації про текст. Авторський підзаголовок повідомляє читачеві про жанрово-стилістичні особливості твору та підкреслює новаторство новоствореного твору, його творчу «суперечку» з усталеним літературним каноном: поєднання художнього

вимислу та історичної правди. Стилiзуючи роман під хронiку, Стендаль, очевидно, прагнув додати достовiрностi подiям, якi описанi у творi.

Вiдомо, що Стендаль пiдiйшов до створення «Червоного i чорного» озброєний величезними знаннями в царинi iсторичної науки. Iсторичнi матерiали критично сприймалися письменником з тими корективами, якi вносили останнi вияви класової та полiтичної боротьби в країні, а також спостереження художника, надiленого даром правильно осмислювати iсторичний процес. Звiдси свiдомий, пiдкреслений iсторизм його творчого методу, прагнення до цiлковитої життєвої правдивостi не в фабульних деталях, а в зображеннi класових стосункiв i сутичок, шляхiв формування психiки та iнтелекту героя в умовах чiтко окресленого iсторичного перiоду. Подiї, пов'язанi з приватним життям, – художня вигадка (про що й повiдомив автор у послiямовi-примiтках наприкинцi твору). Таким чином, пiдзаголовок та примiтки утворюють додаткову рамку твору.

Посилює прагнення до правдивостi зображення життєвих явищ i основний епiграф до роману слова полiтичного дiяча часiв Великої Французької революцiї Дантона – «Правда, сувора правда» [10, с. 4].

Окрiм основного заголовку, в романi мають назву 71 роздiл iз 75. Назви роздiлiв у романi Стендаля «Червоне та чорне» рiзноманiтнi за змiстовно-фактичною iнформацiєю:

– *вказують на героїв твору* («Пан Мер», «Батько i син», «Перший помiчний мера», «Король у Вер'єрi», «Королева Маргарита», «Манон Леско», «Могутня людина»);

– *передають хронологiчну iнформацiю* («Провiнцiйне мiсто», «Вечiр у маєтку», «Вечiр», «Наступного дня», «Велике мiсто», «Семiнарія», «Палац де Ла-Моль», «Перша година ночi», «Страсбург»);

– *називають тему* («Переговори», «Рiд людський, або те, чого бракує багатiю»);

– *концентрують основну iдею твору* – результат узагальнення його змiсту («Мислити – значить страждати», «Нудьга», «Спокiй»);

– *представляють сюжет твору* або *називають одну кульмiнацiйну подiю* («Переговори», «Подорож», «Втiхи сiльського життя», «Вступ у свiт», «Бал», «Дебати», «Змова», «Суд»);

– *називають деталь*, важливу для концепцiї всього роздiлу («Ажурнi панчохи», «Англiйськi ножицi», «Крик пiвня», «Анонiмнi листи», «Старовинна шпага», «Японська ваза»);

– *виражають авторську оцiнку твору та його персонажiв* («Благородне серце й малi статки», «Жорстокi хвилини», «Високоморальне кохання», «Найкращi церковнi росади», «Розумна людина», «Сумнi подробицi», «Могутня людина»).

Серед заголовкiв роману є такi, що включають одночасно декiлька рiзних елементiв текстової iнформацiї: «Вечiр у маєтку» (вказiвка на час та мiсце дiї), «Король у Вер'єрi» (вказiвка на героя i локальна вказiвка), «Влада юної дiвчини», «Думки молодiї дiвчини» (вказiвка на персонажа та сюжетний елемент) тощо.

Стендаль використовує художнi засоби для номiнацiї роздiлiв твору, що активiзує читацьке сприйняття, створюючи певну перепону для розумiння, та викликає зацiкавлення. Це *назви-символи* («Гроза», «Тигр» тощо), *заголовки-метафори* («Спорiдненiсть душ», «Вiдтiнки вимови», «Царство доброчесностi», «Пекло малодушностi»), *заголовки-епiтети* («Благородне серце й малi статки», «Жорстокi хвилини», «Високоморальне кохання», «Сумнi подробицi», «Могутня людина»). У таких назвах значення переосмислюється, розширюється.

Стендаль використовує затекстову iнформацiю, коли основою назви стає не тiльки змiст твору, а його асоцiативний зв'язок з iншими естетичними об'єктами («Королева Маргарита», «Невже вiн Дантон?», «Италiйська опера», «Манон Леско», «Мислити – значить страждати»). Використання iмен вiдомих iсторичних осiб, знакових номiнацiй, афоризмiв, цитат, культурних знакiв пiдвищує iнформативностi заголовка, проте водночас формує умови для ускладнення сприйняття як самих роздiлiв, так i змiсту роману взагалi.

Наступний елемент заголовного комплексу роману Стендаля «Червоне та чорне» – епiграф (напис, поданий автором перед текстом або окремими його частинами, роздiлами). У науковiй лiтературi його ще визначають як «передтекстова цитата» [3, с. 252]. Основна мета епiграфа «вказувати на основний змiст тексту, особливостi розвитку сюжету, характери головних осiб», а також пов'язувати «текст iз тим текстом, звiдки було вилучено цитату» [6, с. 184–185]. Але саме епiграфи в романi Стендаля потребують докладного аналізу, викликають багато непорозумiнь та суперечок.

Епiграфiв у романi багато: епiграфи до кожної частини та до 71 роздiлу (4 заклучнi роздiли не мають нi назви, нi епiграфiв, бо це «епiзоди» останнього фрагменту хронiки життя головного героя).

Правдивiсть i достовiрностi – принципи, яких беззаперечно дотримувався Стендаль-реалiст. Про це свiдчить епiграф до першої частини роману – слова Дантона «Правда, сувора правда» [10, с. 4]. Епiграфом до другої частини стали слова Сент-Бева, французького лiтературознавця, критика, автора збiрки поезiй та автобiографiчного роману – «Вона негарна, не нарум'янена» [10, с. 206]. Такий епiграф спрямовує читача до сприйняття iншої тематичної групи – особисте життя, кохання, психологiчний бiк подiї.

Однiєю з проблем аналізу епiграфiв у романi Стендаля є визначення їхнього авторства.

Наприклад, вісім епіграфів не мають вказівки на автора, зазначається тільки джерело: «Попередник», «Еденбурзький огляд», «Глобус», «Листи португальської черниці», «Подорожі Узери» тощо.

Друга проблема – це достовірність цитат, що стали епіграфами. Більшість із них підписані фальшивими іменами (Стромбек, преподобний отець Малагріда тощо) або відомим письменникам, філософам, політичним діячам «висловлювання» придумав сам Стендаль.

Одним із чинників виявлення достовірності цитування вважаємо мовне оформлення епіграфів. У мовотворчості Стендаля епіграфи з реальних джерел передані мовою оригіналу (як у виданні французькою, так і в різних перекладах). Зокрема автор наводить епіграфи латиною (розділи 5 частина 1; розділ 1 частина 2), італійською (розділи 4, 6, 23 частина 1), англійською (1, 8, 10, 11, 16, 17, 20, 21 частина 1; розділи 17, 19, 26, 30 частина 2), німецькою (розділ 20 частина 2). Це титати Енннія, Вергілія, Гоббса, Макиавеллі, Дж. Байрона, В. Шекспіра. Як зазначає М. Крупа, епіграф, надрукований чужим шрифтом, є ознакою інтертекстуальності, вказуючи на «лектуру, уподобання впливи» автора. Крім того, «він зумовлює дослідження інтерпретатором вихідного тексту, звідки взято епіграф, творчість автора епіграфа, його внесок у

розвиток світової культури та думки» [7, с. 104]. Усі інші епіграфи надано мовою тексту.

У романі Стендаля епіграфи як лаконічні, так і розлогі, епічні. Усі вони використовуються автором у традиційній функції: характеризують персонажів, визначають характер розділу, його проблематику або сюжет. Але докладний аналіз цього елементу рамки ще попереду. Попереднє дослідження епіграфів показує, що поновому осмислювані, вони стають диференційними ознаками індивідуального авторського стилю.

Висновки з дослідження. Отже, в романі Стендаля «Червоне та чорне» наявні такі паратекстуальні елементи: заголовок, підзаголовок, назви розділів, передмова та післямова тексту, зміст та епіграфи. Усі вони виконують концептуально-смыслову роль, оскільки слугують для моделювання не тільки образу головного героя, а і основного задуму твору – правдиво зобразити сучасне авторові суспільство в цілому. Саме паратекстуальні елементи задають читачеві код, який в процесі читання треба розшифрувати.

Висвітленими питаннями не вичерпується проблема функціонування елементів паратексту роману Стендаля «Червоне та чорне». Цікавим аспектом у перспективі можуть стати порівняльний аналіз заголовків розділів твору в діахронному плані та характеристика епіграфів за походженням та функціональністю використання автоцитування.

Список використаної літератури

1. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. Москва: Прогресс, 1989. 616 с.
2. Бойко О. Функції епіграфів у сучасному фентезі (на матеріалі романів Д. Корній «Гонимарник» і М. петросян «Дом, в котором...»). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 1 (41). С. 13–17.
3. Будний В. В., Ільницький М. М. Порівняльне літературознавство: підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
4. Воробйова Т., Смалко Л. Назви художніх творів та заголовки як перекладацька проблема (на матеріалах англійської літератури у перекладах українською). *Лінгвостилістичні студії*. 2018. Вип. 8. С. 140–151.
5. Гаспаров Б. М. Литературные лейтмотивы: Очерки по русской литературе XX века. Москва: Наука, 1993. 304 с.
6. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 269 с.
7. Крупа М. П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 432 с.
8. Рарицький О. А. поетика заголовка в художньо-документальному тексті шестидесятників. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. 2018. Випуск 46. С. 48–54.
9. Самойленко В. В. Функції та структура заголовків у сучасних творах для дітей. *Науковий вісник ХДУ*. Серія Германістика та міжкультурна комунікація. 2020. № 1. С. 245–249. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2020-1-38>
10. Стендаль. Червоне та чорне. Хроніка XIX століття: роман / пер. з фр. Єлизавети Старинкевич. Київ: Знання, 2017. 463 с. (Класична література).
11. Хализев В. Е. Теория литературы. Москва: Высшая школа, 2000. 398 с.
12. Юлдашева Л. П. Заголовки сучасних художніх творів: структура, семантика, прагматика. Київ: Видавництво Київського міжнародного університету, 2019. 225 с.
13. Юлдашева Л. П., Кобиліна Ю. М., Коломинська Т. Б. Прагматичні особливості заголовків сучасної української літератури. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. Том 33 (72). № 1. Ч. 1. 2022. С. 83–90. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-1/15>

Надійшла до редакції 06 квітня 2023 р.

Прийнята до друку 01 травня 2023 р.

References

1. Bart, R. (1989). *Selected Works. Semiotics. Poetics*. Moskva: Progress. 616 p.
2. Boyko, O. Functions of epigraphs in modern fantasy (based on the novels by D. Kornii «Honikhmarnyk» and M. Petrosyan «House in which...»). *Scientific bulletin of Uzhgorod University. Series: Philology*. Issue 1 (41). P. 13–17.
3. Budnyi, V. V. & Ilytskyi, M. M. (2008). *Comparative literary studies: a textbook*. Kyiv: Ed. house «Kyiv-Mohyla Academy». 430 p.
4. Vorobyova, T. & Smalko, L. (2018). Names of artistic works and titles as a translation problem (based on materials of English-language literature translated into Ukrainian). *Linguistic studies*. Issue 8. P. 140–151.
5. Gasparov, B. M. (1993). *Literary leitmotifs: Essays on Russian literature of the 20th century*. Moskva: Nauka. 304 p.
6. Yeshchenko, T. A. (2009). *Linguistic analysis of the text: teaching manual*. Kyiv: PC «Akademiya», 2009. 269 p.
7. Krupa, M. P. (2008). *Linguistic analysis of artistic text: a guide for students of philological specialties of higher educational institutions*. Ternopil: Textbooks and manuals. 432 p.
8. Rarytsky, O. A. (2018). Poetics of the title in the artistic and documentary text of the sixties. *Scientific works of Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko*. Philological sciences. 2018. Issue 46. P. 48–54.
9. Samoilenko, V. V. (2020). Functions and structure of titles in modern works for children. *Scientific Bulletin of KhSU. German studies and intercultural communication series*. № 1. P. 245–249. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2020-1-38>
10. Stendhal. (2017). *Red and black. Chronicle of the 19th century: a novel / trans. from Fr. Elizaveta Starinkevich*. Kyiv: Znannia. 463 p. (Classical literature).
11. Khalizev, V. E. (2000). *Theory of Literature*. Moskva: Vyscha shkola. 398 p.
12. Yuldasheva, L. P. (2019). *Titles of modern works of art: structure, semantics, pragmatics*. Kyiv: Kyiv International University Publishing House. 225 p.
13. Yuldasheva, L. P. & Kobylina, Yu. M. & Kolomyńska, T. B. (2022). Pragmatic peculiarities of titles of modern Ukrainian literature. *Scientific notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series: Philology. Journalism*. Volume 33 (72). No. 1. Part 1. P. 83–90. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-1/15>

Submitted April 06, 2023.

Accepted May 01, 2023.

Alla Ruban, Candidate of Philological Sciences (PhD), Associate Professor of the Department of Germanic and Slavonic Linguistics, Donbas State Teachers' Training University (Heneral Batiuk Str., 19, Sloviansk, 84116; Naukova Str., 13, Dnipro (temporary address during martial law) Ukraine); e-mail: ruban_allochka@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-8997-9619>

Borys Matorin, Senior Lecturer of the Department of Germanic and Slavonic Linguistics, Donbas State Teachers' Training University (Heneral Batiuk Str., 19, Sloviansk, 84116; Naukova Str., 13, Dnipro (temporary address during martial law) Ukraine); e-mail: matorinb@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-8938-8659>

Special Features of the Framework Text in the Novel "The Red and the Black" by Stendhal

The authors of the article analyze Stendhal's novel "The Red and the Black" from the standpoint of intertextuality. The main attention is focused on the paratextuality of the work, that is, on the relationship of the text with the titles, epigraphs, preface and afterword – its frame. The novel has all the elements of a framework: a title complex, a framework text, a division into chapters, parts.

The text is structurally divided into two parts and chapters (2 and 75 respectively). The element of the framework is the content at the end of the text (both in the original and in various translations). The authors of the article note that the content is used by Stendhal with a traditional purpose. The elements of the framework text in the novel are "Preface" – "To the reader" (explanation about the time of publication and writing of the work) and "Afterword" – section L, the author's notes related to artistic fiction. It is the "Afterword" that is connected with the genre subtitle of the novel and the main Epigraph, they form the additional frame of the text.

The authors pay special attention to the headings – to the main one and to each chapter (71 of 75 chapters are titled). The names of the chapters in Stendhal's novel "The Red and the Black" are diverse in terms of substantive and factual information: they indicate the characters of the work, convey chronotopic information, name the theme, concentrate the main idea of the work, present the plot of the work or name one culminating event, express the author's assessment of the work and its characters, etc. The headings analyzed, the writer is noted to use various artistic means to nominate the chapters of the novel, which activates the reader's perception, creating a certain obstacle for understanding, and arouses interest: titles-symbols, titles-metaphors, titles-epithets. In such headings, the meaning is reinterpreted, expanded. Besides, extratextual information is used, when the essence of the heading is not only the content of the novel, but its associative connection with other aesthetic objects.

In general terms, the authors analyze the epigraphs to both parts of the novel, 71 chapters, and explain the writer's use of "own" and "other people's" quotations in the inscriptions before the text, their linguistic design and functions.

Key words: paratextuality, Stendhal, novel, title complex, heading, epigraph, preface, afterword